

TARIRI

**Translators Committee of the Philippines
1978**

Text in Kaagan, Kalagan
adapted from the book **Tariri My Story**
by permission of Harper and Row
New York, N.Y., U. S. A.

62.3-1078-2.3C

42.120P-783077MCPZ

Printed in the Philipines by
Marshburn Press (FEBC), Inc.

Yani ya Kasampetanan kan Tariri

Si Tariri, datu sakanan na mga Sapra na migeaya adti banwa Peru. Ya banwa yan adti Sawud na Amerika.

Ya kanan kaumpuwanan mangketey ya bet. Magpangayaw silan aw magpatay sa laying mga utaw. Yan uman ya pigsilingan ni Tariri. Meneng awun duwang kabubay na Amerikanu dimateng dun na magtuun sa tingeg na mga Sapra. Sa dun na mikatuun da silan sa tingeg, migubad silan sa tingeg na Timanem aw tuwarai nilan si Tariri. Sa pagdemdem ni Tariri aw sa pagpangintuu ra nan sa tingeg na Timanem, miuman ya ginawa nan.

Si Tariti

Yani ya kanak kasampetanan

Aku si Tariri. Yani ya kasampetanan na kanak pagkautaw kaasidi. Kaasidi, kun magkagiram kami, maningayu kami sa mga anitu. Magpaningayu uman sa sawwa. Pagbungun na eban na tabaku ya utaw migiram. Ya sawwa, yan ya kanami pagsaligan na magpakaguli sa kanami sakit. Magsalig kami uman sa mga anituwan. Malim kami uman kan Satanas, ya matas na mga anitu. Yan ya kanami pagimuun, kay we nami katigami ya katuliran kaasidi.

Ya kanami kaumpuwanan migeaya masayid ay dakwa tubig na Yonkantadi. Ya kanilan paginangen magpanganep sa usa aw magdet sa eped na mga mannanap adti kaguwangan. Ya kanilan pagdawen magdet, ya busug aw papana. Pagpatay nilan uman sa utaw. Aw ya laying utaw magatu uman kanilan.

Ya kanak umpu si Totarika. Tuu matigam magpamatay sa utaw. Silan si Ama magiyeped magpamatay sa utaw. Pagpatayen nilan ya utaw na dilek. Ya kanak ama pagnganan kan Nasumata. Yan ya dakwa tuu aw kesegan. Yan ya pigkila datu. Ya mga utaw magpaningeg kanan. Lawung ni Ama kanak, "Itin, pagpakaeseg-eseg kaw aw di kaw magkallek. Kun makasupu kaw kanak, ikaw ya mainang dakwa datu."

Kami ya Sapura. Ya pagpamatayen nami, silan ya mga Hibiru. Aw ya mga Hibiru, marayig uman ya pagpamatayen kanami. Kun mangayaw silan, ya lahat nilan magde sa tagduwa-duwa ya dilek. Kun manaw silan, magpaagad sa mga bang utaw. Kun bunuun nilan ya utaw aw magginawa

pa, suguun nilan ya mga bang utaw na pabunuun nilan uman. Yan ya tuwara nilan sa mga bang utaw. Kay kun magpatay silan sa utaw, datengen silan na kabut kunu.

Yan uman ya tuwara ni Ama kanak. Paagaren aku sa kanak maguwang para aku makasiling uman. Ya mga taganak, ku pigtuwaraan aku nilan pagunun pagutud sa liyeg na utaw. Awun pa uman kunu, pigtuwaraan ya kaumpuwanan nami kun unun pagutud sa liyeg na utaw. Pigtuwaraan nilan ya kanak kaumpuwanan, piglawung nilan, "Ayaw utura dun ay empek na u. Utura gayed dun ay liyeg. Yan ya marayaw. Siken san, lutua ya u para kunipes."

Ya utaw na migpatay sa eped aw kade nan ya u, yan ya kilawen dakwa utaw. Kun marayig ya piguturan nan sa u, yan ya imuun dakwa tuu.

Minan aku, kay marayig ya pigpatay ku. Sa pagkanam ku magpatay sa utaw, agad duwambuk da kami, makapatay pa kami. Magsiling uman kami magtimbang sa sinapang.

Awun sambuk allaw, upat da gayed kami. Dimateng kami adti bey na Hibiru, meneng way utaw. Mimpaguy silan adti kaguwangan aw timagu. Pagkita nami kanilan dun ay kaguwangan, pigtimbang nami silan. Miyatu uman silan kanami, meneng way niyatay kanami. Meneng silan ya miyabus niyatay. Pigpatay ku ya dakwa na Hibiru. Yan ya datu ay banwa yan. Migleya aku tuu, kay miyatay ku ya dakwa datu. Siken san, miyuli kami.

Sang kaallaw diyengeg ku na awun dumateng Amerikanu ay banwa nami. Awun ubaybay ku migeaya adti lawud na migebat kanake na awun dumateng duwang ka-Amerikanu, mga kawubayan. Sa pagdengeg ku san, untu

aku miraman, kay di aku malim sa mangkaputi utaw mari.

Pigusip ku, lawung ku, "Nanga silan mari? Basi agawun nilan ya lupa nate."

Lawung na ubaybay ku, "Yan na gaw ya pagkari nilan." Mikaike, kay migligid kanak.

Sang kaallaw miyuli ya ubaybay ku yan. Piglawung nan kami na imuan ya Amerikanu sa bey. Migde uman sakanan sa mga dagum. Lawung nan, "Yani ya pigpade na duwang kabubay na Amerikanu para imuan mayu sa bey. Mageya silan kunu asidi para tuwaraan nilan kitarun sa tingeg na Timanem."

Na, yan ya marayaw. Yan ya kalim ku uman, kay ya kanami kaumpuwanan miglawung na awun Timanem. Marayaw uman yan, kay kalim ku kumita sa Amerikanu. Siken nan migimu kami sa bey nilan para kitaen da nami silan.

Na, ya duwang kabubay na Amerikanu, dimateng da silan, simakay sa aruplanu. Tuu kami mipewa, kay yan pa gayed pagkita nami sa aruplanu. Dakwa tuu ya aruplanu yan. Miyallek kami, kay ya aruplanu misiling na dakwa bagiyasan. Ya aruplanu yan kimugpa adti dakwa tubig.

Miyeguy gawu kami, meneng migkasayid sa aruplanu.

Pagluwa na duwang kabubay na Amerikanu adti aruplanu, tuu kami mipewa, kay mangkaputi silan. Ya mga bubay na Amerikanu, mikaiem silan, timengteng kanami. Meneng gayed da kami timengteng kanilan, Dimud ya sambuk bubay kanake. Pigput nan ya tullu ku. Sagaw untu aku mieneng-eneng, kay beke na kanami katupuan ya magtatakmagay sa tullu. Pagkita ku san, pigtagu ya pad ku.

Siken san miyallek pa kami, meneng baling timabang. Migated sa derenen nilan adti kanilan bey. Tey, Maputi ya kanilan lugay. Na, ya ngan nilan si Doris asta si Lori.

Pigusip ku ya ubaybay ku siken adti lawud, lawung ku, "Ebatan mu aku uman kun nanga miyari silan."

Lawung na ubaybay ku, "Miyari da silan magebat-ebat kamayu sa tingeg na Timanem. Meneng tuwaraan mayu muna silan na kamayu tingeg. Kun makatigam da silan sa kamayu tingeg, tuwaraan nilan kamu sa tingeg na Timanem. Aw dime silan kunu sa bubung kamayu."

Tagna pagdateng nilan, miyatag kanami sa bubung, meneng magkallek kami maginem sa bubung nilan, kay pigdemdem nami na basi mabaweng kami. Di kami magsalig kanilan.

Si Lori aw eped nan migpunu da silan magsiling sa tingeg nami. Malim silan maglawung, meneng di pa magkatulid. Sagaw pagtuunan nami silan kada allaw, para silan malleg makatigam sa tingeg nami.

Pagkatigam nilan sa tingeg nami, pigebatan nilan kami sa tingeg na Timanem, lawung nilan, "Ya Timanem ya migimu kanaten lahat. Pigginawan untu kitarun na Timanem. Sagaw pigpade nan ya tamisa ise nan, si Jesus, sa pagpaluwa kanaten siken ay se."

Pagdemdem ku na marayaw kun sumalig aku kan Jesus, meneng we pa ku dawata, kay magdemdem pa muna. Yan na gaw we paku pangintuu kan Lori aw si Doris. Gayed paku maginem sa magpakalasing.

Awun sambuk gabi idtu, migineman kami adti bey nami. Siken nami mininem, miinang ya tanam. Si Lori aw eped nan timagu adti magawet, kay untu silan miyallek.

Pagkakinsem miraman ya asawa ku, lawung nan, "Wan di kaw magkamumuwa na ya mga bubay na Amerikanu miyeguy adti magawet idtu sambuk gabi? Ayaw kamu paginem asidi! Kun kalim mayu minem, adtu kamu ay mawat!"

Migket ya ginawa ku sa piglawung na asawa ku. Sagaw pigkadtunan ku ya eped ku migtanam, lawung ku kanilan, "Arun di da kitarun muman minem. Di da kitarun magtanam, kay basi katimbakan ta baling ya mga bubay na Amerikanu. Aw di da kitarun magtinibasay." Yan ya kanak tingeg kanilan.

Untu aku migsese sa metey piginang ku. Siken san kiyadtunan nami ya mga bubay na Amerikanu na paulien silan ay kanilan bey.

Sang kaallaw si Doris miglawung kanak, lawung nan, "Iebat ku kanmu ya tingeg na Timanem. Pigsugu na Timanem ya ise nan na magpakamatay kanmu. Ya dugu nan magugas sa kanmu se"

Migleya aku sa pigebat ni Lori kanak. Lawung nan uman, "Si Jesus pigpakpakan adti krus. Pigdugsang sakanan dun ay kilid na lawas nan aw migbagaba ya dugu nan. Migpakamatay para lukaten nan kitarun siken ay se. Piglebbeng adti ilib na pangpang, meneng siken san mimataw."

Migkagan ya ginawa ku sa pigebat na bubay yan kanak. Lawung ku, "Kari, yan ya piginang ni Jesus. Miyatay sakanan kanak."

Sang kaallaw migiram aku. Pagdateng na kaeperanan ku adti bey ku, pigatagan ku silan na inemenen. Sang gabi nami pigineman. Untu aku migiram. Migdemdem aku madti

anituwan magpabung sa giramen ku. Meneng lawung ni Lori, "Lumun ku, ayaw pagpabung sa anituwan, kay di malim ya Timanem san."

Lawung ku, "Madtu aku arun gayed, kay untu tena ya ginawa ku." Migkabegat ya ginawa na mga kawubayan yan sa pagkadtu ku ay magbubungay.

Meneng mikatiis pa silan, pigebat nilan pa kanami si Jesus. Pigebat nilan ya pagpanaw nan adti babaw na danaw. Magpakasagda sakanan sa samet aw mangkabakla bawed. Aw agad mingkamatay ra, pagmatawun nan kunu. Ya mga kawubayan yan, miglawung silan, "Arun, kun mangintuu kaw kan Jesus, atagan kaw nan na bagu umu na way pagtamanan. Aw paeyaen kaw nan adti hey nan adti langit."

Pigdemdem ku ya piglawung nilan. We gaw ya makaunawa kan Jesus asidi babaw na lupa. Yan ya dakwa tuu. Ya duwa kawubayan, migtuwara silan kanami, lawung nilan, "Dawata mayu si Jesus aw saligi mayu sakanan."

Migduwa-duwa ya ginawa ku, kun dumawat aku aw dili. We ku katigami kun unu ya marayaw inangen. Kinaman ku ra ya magpatay sa utaw aw magineman. Kun mangintuu raku kan Jesus, di daku makainang sa mga betang yan. Kaayawan da ku ya paginang san. Aw kun di daku magpatay, pagsesewan aku na mga eped ku. Di daku mainang dakwa kanilan. Meneng migdemdem paku sa Timanem.

Na, awun sambuk allaw dimateng aku siken minganep. Pigtawag aku ni Doris, lawung nan, "Manung, kari pa kaw." Lawung nan kanak, "Kinunu mu pa pangintuuwan si Jesus? Marayaw pa pangintuu ra kaw arun."

Timubag aku, lawung ku, "E-e, mangintuu aw dawaten ku si Jesus arun." Migkagan ra ya ginawa ku sa pagtande ku kanan. Migbawbaw kami si Doris sa Timanem.

Miningayu aku, lawung ku, "Jesus, arun ugasi aku na dugu mu aw atagan kanak ya bagu ginawa. Arun ayawan ku ra ya mangketey pininang ku. Paningegan ku ya tingeg mu gayed."

Siken ku midawat si Jesus, pigatagan nan kanak ya bagu ginawa. Siken san pigebatan ku ya mga eped ku na mingintuu raku kan Jesus. Pigebatan ku uman ya mga eped Sapras. Pagebat ku kanilan, ya eped mingintuu uman. Ya mangayise ku mingintuu uman.

Sang kaallaw dimateng dun ay Sapras ya mga eped nami siken ay kawu. Simakay silan sa bangay. We nami katigami na magpamatay kari silan. Lawung na asawa ku, "Basi magpatay silan kanaten." Lawung ku, "Ayaw pagkallek, kay tumeg kan Ama silan."

Pagkawas nilan ay bangay, migpasinan silan ay bey ku. Lawung ku kanilan, "Panik kamu, aw ingkud kamu."

Miyanik silan, meneng we ingkud. Minindeg da gayed silan aw gayed daku nilan paginunun. Lawung ku sa mangayise ku, "Panawug kamu adti dawem!"

Pagdengge nilan sa piglawungan ku, pigkasal nilan ya sinapang. Pigteteran aku. Pigkablit nilan, meneng we pakabutu. Miglatingka gayed. Timanem tuu ya minaliben kanak.

Migbenget silan ya bayaw ku. Miyatu silan sa bayaw ku munda miyatay nilan. Malleg ku miyapet ya sinapang ku, meneng pigtimbang daku uman nilan. Arun mikabutu. Ya bala kimeg kanak, meneng mikapeguy paku adti magawet.

Dimawug silan kanak, meneng we nilan aku kakamang. kay timagu aku. Tuu dakwa ya pali ku. Minluwa ya dugu ay ilung aw baka ku. Pigpansuka uman ya dugu. En da gawu matay, kay di daku magpakaginawa. Miningayu aku sa Timanem, lawung ku, "Ama, tabangi aku. Tabangi aku beg. Kallati aku."

Ya mga eped ku minganap kanak. Pagkamang nilan kanak, pigpare aku adti lawud, adti bey na ubaybay ku dun ay dakwa patag. Dun pigbung aku na ubaybay ku. Lawung nan, "Manung, metey ya kigamakan mu. Matay kaw."

Meneng lawung ku kanan, "Kun ya Timanem magtabang kanak, kagulian aku."

Na, si Lori aw si Doris, we silan dun sa pagkapali kanak. Pagkatigam nilan na pigtimbang aku, pigangay nilan aku na aruplanu. Pigde aku adti kanilan banwa aw adtu aku pagkarayaw. Kiyallatan aku na Timanem. Kun beke pa na Timanem ya migtabang kanak, miyatay ra gawu.

Limabay ya marayig allaw. Sambuk allaw idtu awun mikaebat na ya migpatay sa bayaw ku miyanaw adti lawud. Lawung na mga eped ku, "Banganan nate aw patayen." Miyagad aku. Miyanaw kami migde sa sinapang. Pagkasayid da kami, migduwa-duwa ya ginawa ku. Migdemdem aku kun unu ya marayaw inangen ku. Patayen ku ba aw dili? Migbawbaw aku sa Timanem. Kidemdeman ku ya pakang ku sa Timanem na di daku muman magpatay sa utaw. Aw sagaw pigdemdem ku na dili marayaw magpatay sa mga utaw yan.

Pagkagabi san, midakep nami silan. Lawung ku sa kaeperanan ku, "Di ta silan patayen. Dawen ta silan adti sundawu adti lawud. Iyatag ta sa sundawu. Silan da ya

magpadewa kanilan.”

Arun untu miyallek ya midakep nami. Migsugaw silan. Miningayu silan aw tiyakigan na allek. Pigde ku silan adti sundawu. Untu aku miyallat kanilan, kay mingintuu aku kan Jesus. Agad puun nami silan, ya kalim na Timanem ginawan silan. Aw sagaw pigtuwaraan nami uman silan sa tingeg na Timanem.

Sang kaallaw migiram ya ise ku eseg. Miliru kami sa ise nami. Pigbung ni Lori aw eped nan ya ise ku, meneng ya ise ku miyatay. Migket tuu ya ginawa nami. Migsugaw kami magasawa. Lawung na asawa ku, “Agad kari mangintuu pa kita kan Jesus kenne nan kamangen ya ise ta.”

Siken san, we kadugay, ya kidemdeman ku na tumalikud daku sa pagpaningtuu kan Jesus. Meneng kidemdeman ku basi pigsulayan gayed aku na Timanen.

We da uman kadugay miyatay ra uman ya laying ise ku eseg. Untu aku miliru. Ya mga kaeperanan ku, miglawung silan, “Way untung mu sa pagagad mu kan Jesus. Duwa ra ya mangayise mu miyatay.” Yan ya kanilan tingeg kanak.

Meneng kidemdeman aku na kun mangintuu aku kan Jesus, tabangan nan aku tuu. Basi pigtuksu nan aku kun ayin taman ya pagpangintuu ku. Miningayu aku sa Timanem, lawung ku, “Ama, kallati aku. Atagi aku uman na ise eseg para tumangag ya kanak pagleya. Di ta kaw kaayawan.” Piglawung ku ya asawa ku na, “Di magkaliru.” Lawung ku kanan, “Ya mangayise nate, adtu ra silan ay langit. Atagan pa kita na Timanem na ise.”

Limabay ya marayig allaw. Migise da uman kami sa eseg, pigatag na Timanem. Siken san magan da ya ginawa ku. Migleya kami magasawa sa karayaw na Timanem.

Pigbantayan kami na Timanem allaw sa gabi. Pigtabangan nan aku kada allaw.

Awun sang kaallaw, migpanaw-panaw aku dun ay magawet. Tigkawun kiyawkaran da gawu aku na dakwa kauy. Iman ku aw katuwaran da gawu, meneng ya Timanem migbantay kanak. Iru ku gayed ya kiyampugan aw miyatay. Kalim na Satanas na patayen aku, meneng ya Timanem migtammeng kanak.

Siken san, sang kaallaw migiram daku uman. En da gawu matay. Meneng miningayu aku sa Timanem aw migkarayaw aku.

Meneng awun sang kaallaw miyadtu aku ay anituwan, mingayu sa bubung. Yan na allaw yan kitibasan ya bitis ku na wasay. Untu migdugu ya kanak pali. Iman ku aw matay raku. Meneng we aku kamatay. Pigdemdem ku na ya Timanam miliru sakanan kanak sa piginang ku. Ya Timanem migtuwara kanak, kay miyadtu aku ay anituwan.

Na, arun we da ku tuwarai ya mangayise ku sa pagpatay. Di malim ya Timanem sa magpatay sa utaw. Pigatagan daku na Timanem na marayaw demdem. Pigtuwaraan ku ya mangayise ku sa pagdet aw pagpawa. Pigtuwaraan ku silan uman magbawbaw sa Timanem aw pangintuu kanan. Piglawung ku silan na dili silan magkataka, magkaseb gayed. Piglawung ku silan na di magpangintuu sa anitu. Timanem gayed ya tawagen sa lahat na giramen. Di kami magkallek matay, kay kun matay kami, adtu kami ay eyaanan na Timanem.

Si Tariri aw si Lori

Marayaw untu ya tingeg na Timanem aw matulid ya kanan tuwara. Ya Timanem, marayaw sakanan aw eperan nan kitarun, agad ayin kadtu. Di kitarun makatagu sa Timanem. Agad kun adti kaguwangan, agad sumed kitarun sa ilib, agad kumallep adti kaweman na tubig, kitaen nan kitarun. Yan ya mas matas kay sa lahat na mga anitu.

Si Jesus, yan ya migpakamatay kanaten aw mimataw sakanan uman siken ay kamatayen. Arun adtu ra sakanan ay langit, meneng tumangag sakanan ari lupa. Sini ya mangintuu aw sumalig kanan, angaen nan adti langit, meneng ya we pangintuu, kastigun silan. Way makatagu kanan, bisan ayin.

Aku untu mingintuu kan Jesus. Pangintuu kaw uman, kay kalim na Timanem na magtuwara kaw uman sa tingeg nan adti eped mu. Yan ya sugu nan kanaten.

Yan da.

Si Tinin, ya asawa nam aw, ya mga mangayise nilan.